

BAŞKANIN GÖZLERİ

CIİA

ALİ ÇİMEN

Başkanın Gözleri CIA

Ali Çimen

TİMAŞ YAYINLARI | 4846
Popüler Tarih | 46

EDITÖR
Zeynep Berktaş

KAPAK TASARIMI
Yasin Çetin

İÇ TASARIM
Tamer Türp

1. BASKI
Şubat 2020, İstanbul

ISBN

ISBN: 978-605-08-3235-8

9 786050 832358

TİMAŞ YAYINLARI
Cağaloğlu, Alemdar Mahallesi,
Alayköşkü Caddesi, No: 5, Fatih/İstanbul
Telefon: (0212) 511 24 24

timas.com.tr
timas@timas.com.tr

   timasyayingrubu

Kültür Bakanlığı Yayıncılık
Sertifika No: 45587

BASKI VE CİLT
Sistem Matbaacılık
Yılanlı Ayazma Sok. No: 8
Davutpaşa-Topkapı/İstanbul
Telefon: (0212) 482 11 01
Matbaa Sertifika No: 16086

YAYIN HAKLARI

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak
Timaş Basım Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi'ne aittir.
İzinsiz yayımlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

ALİ ÇİMEN

1971 yılının şubat ayında İstanbul Üsküdar'da doğan Ali Çimen, ilk ve orta öğrenimini İstanbul'da tamamladıktan sonra yüksek öğrenimini bir süre Karadeniz Teknik Üniversitesi Turizm ve Otel İşletmeciliği Bölümü'nde sürdürdü. 1991 yılında İstanbul Üniversitesi İngiliz Dili ve Eğitimi Bölümü'ndeki eğitimiyle eş zamanlı olarak gazetecilik kariyerine başladı. Uzun yıllar farklı yayın organlarında çevirmen, muhabir, redaktör, editör ve uluslararası muhabir olarak çalıştı. Almanya, Hollanda ve İngiltere'de gazetecilik yapan yazar, son olarak 2009 yılında merkezi Fransa'nın Lyon şehrinde bulunan uluslararası haber kanalı EURONEWS'e geçti. 2014 Mayıs'ında EURONEWS'den ayrılarak gazeteciliğe ara veren Çimen, yazarlık kariyerini ve Anadolu Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'ndeki eğitimini sürdürüyor. İngilizce, Almanca, Hollandaca ve Fransızca bilen Ali Çimen, tarih kitaplarının yanı sıra roman yazıyor.

alicimen.org
[instagram.com/alicimen](https://www.instagram.com/alicimen)
twitter.com/benalicimen
[facebook.com/benalicimen](https://www.facebook.com/benalicimen)
[youtube.com/benalicimen](https://www.youtube.com/benalicimen)
iletisimalicimen@gmail.com

Yayınlanmış Eserleri

Echelon
İpler Kimin Elinde (Hakan Yılmaz ile birlikte)
İnsanoğlunun Uzay Macerası
Tarihi Değiştiren Konuşmalar
Tarihi Değiştiren Savaşlar (Göknur Gögebakan ile birlikte)
Tarihi Değiştiren Kadınlar
Tarihi Değiştiren Askerler
Tarihi Değiştiren Bilginler
Tarihi Değiştiren Olaylar
Tarihi Değiştiren İmparatorluklar
Tarihi Değiştiren Diktatörler
Tarihi Değiştiren Günler
Tarihi Değiştiren Gizli Servisler
Tarihi Değiştiren Liderler
Tarihi Değiştiren Keşifler
Tarihi Değiştiren İcatlar ve Mucitler
Kırık Heykel (roman)
Kısa Dünya Tarihi
Kısa Ortadoğu Tarihi

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ / 9

1. PASİFİK'TE ESEN İLAHÎ RÜZGÂR / 15

2. HAVA KURŞUN GİBİ AĞIR / 22

3. "RUS HALKINI SEVERİZ SAYARIZ AMA..." / 25

4. "RUSLARI ÇEVRELEYELİM,
NEFES ALDIRMAYALIM!" / 31

5. KIZIL SADECE SPAGETTİNİN SOSUNDA OLMALI... / 35

6. BEKLE BİZİ ENVER HOCA / 41

7. KORE: BASKIN BASANINDIR / 47

8. HİÇ DE SİVİL OLMAYAN BİR SİVİL HAVAYOLU / 56

9. İLK DURAK SURİYE / 61

10. KAHİRE'DEKİ ŞİŞMAN ADAM / 67

11. İRAN'DA ÖFKELİ BİR BAŞBAKAN / 71

12. KORKAK ŞAH NASIL İKNA OLDU? / 76

13. HERKES PES ETSE DE ETMEYEN GENÇ BİR ADAM / 82

14. BU ADAMIN DERDİ NE? / 86

15. BAASÇILAR SURİYE'Yİ KARIŞTIRIYOR / 89

16. HEMEN BÖLGEDEN ÇEKİLİN YOKSA KARIŞMAM! / 92

17. CIA, SURİYE'DE KİMLERİ ÖLDÜRMEK İSTEDİ? / 95

18. KRALLARI SEÇENİ KİM SEÇTİ? / 99

19. BU KAHROLASI RADYO
NEREDEN YAYIN YAPIYOR? / 104

20. "AHLAKİ AÇIDAN KOLAY SARSILANLAR
BU İŞE KALKIŞMAMALI" / 108
21. ŞANS, TESADÜF VE HATALAR... / 113
22. RADYO DİNLEYİN, AYAKLANIN! / 118
23. GERİDE KALANLAR... / 122
24. "SAKIN HIÇBİR ŞEYE KARIŞMAYIN!" / 125
25. "CİNSELLİKLE İLGİLİ ZAYIFLIKLARINI..." / 129
26. VİYANA'DA SOĞUK BİR KIŞ GÜNÜ / 132
27. BÜYÜK BİR VURGUN / 136
28. DÜŞMANIMIN DÜŞMANI DÜŞMANIM OLSA DA
DOSTUMDUR / 140
29. UZAYIN VE ÖLÜMÜN EŞİĞİNDE GİZLİ BİR UÇUŞ / 145
30. "BİR DAHAKİNE DOST OLARAK GEL" / 151
31. "BU GECE DEN İTİBAREN BİLİYORUZ" / 156
32. TİBET'İN BAŞI DUMANLI DAĞLARI / 160
33. "AYAĞINI YERE BASTIRMANIN ZAMANI GELDİ" / 167
34. BAĞDAT KIRAATHANESİNDE ÖFKELİ BİR GENÇ / 173
35. ZEHİRLEYİN, O DA OLMADI DEVİRİN / 180
36. AJANLAR, GANGSTERLER VE ZEHİRLİ PUROLAR / 185
37. "GÜRÜLTÜ YAPMAZSAK AYAKLANMA
VAKTİ GELDİĞİNİ NASIL ANLAYACAKLAR?" / 191
38. ÇANTADAN ÇIKAN HAZİNE / 197
39. KÜBA'DAN GELEN KÖTÜ KOKULAR / 200
40. ALINLAR TERLİ, SINIRLER GERGİN,
ELLER TETİKTE / 204
41. SADECE 9 TANKLA YOLA ÇIKAN DARBECİLER... / 211
42. ACİL: BAŞKAN ÖLDÜ / 216

43. BİZ BU ÇİN'İ NASIL GÖZETLEYECEĞİZ? / 220
44. VIETNAMLILARIN BİTMİYEN ÇİLESİ / 225
45. KALPLERİ VE ZİHİNLERİ KAZANMAK / 231
46. VIETNAM ORMANLARINDA BİR KAPLAN / 236
47. KAFALARA ÇAKILAN ÇİVİLER VE
ÇİÇEK ÇOCUKLAR / 242
48. LAOS'TA GÖLGELER SAVAŞI / 248
49. MODERN CIA'İN DOĞUŞU... / 256
50. HABER YAZILACAK, YAZ! / 262
51. SANAT YAPILACAK, YAP! / 271
52. HİÇ KİMSE DEN YARDIM ALIP
HERHANGİ BİRİNİ DÖVMEK / 278
53. "HİÇBİR ŞEY BOŞA ÇIKARILMIŞ BİR DARBEDEN
DAHA KÖTÜ OLAMAZ" / 285
54. OK YAYDAN ÇIKTIĞINDA / 290
55. "MEDENİ BİR ÜLKEDE CIA, SONUCA SADECE ÇOK
SINIRLI BİR ŞEKİLDE ETKİ EDEBİLİR" / 298
56. CIA'İN AKBABALARI KİMLERİ GAGALADI? / 304
57. ESKİ CASUSLAR TESİSATÇI OLURSA
AİLE MÜCEVHERLERİ NE OLUR? / 317
58. "CENTİLMENLER BİRBİRLERİNİN
MEKTUPLARINI OKUMAZLAR" / 323
59. İÇİMİZDEKİ KÖSTEBEK / 329
60. DENİZLER ALTINDA 20 BİN FERSAH / 339
61. KONGRE, CIA VE KAMUOYU ARASINDA
DEHŞETLİ BİR SAVAŞ / 347
62. "TEK BİR MASUMUN BİLE
GÖZYAŞI AKMAYACAK" / 358

63. TAHRAN'DA BAŞ DÖNDÜREN TUHAF BİR TRAFİK / 365
64. "TÜM GİZLİ BELGELERİ İMHA EDİYORUZ" / 371
65. OPERASYON ARGO / 375
66. "ÖZGÜRLÜK SAVAŞÇISI" KATİLLER, BİRACILAR VE
BRUNEİ SULTANI BİR ARAYA GELİNCE / 381
67. KİMİN ELİ KİMİN CEBİNDE? / 388
68. AFGAN DAĞLARINDA BİR KASIRGA KOPUYOR / 395
69. BİZ BU ADAMLARI YENE BİLİRİZ! / 401
70. KUVEYT, SOMALİ, HİNDİSTAN...
NEREDE BU CIA? / 410
71. ANKARA'DA BİR CIA AJANI / 416
72. O DEĞİLSE KİM? / 422
73. "ASKERLER YA DA SİVİLLER DİYE
AYIRMAYACAĞIZ" / 427
74. KAFASI KARIŞIK BAŞI KALABALIK BİR SÜPER GÜÇ / 432
75. "NE YAPIP EDİN ÖLDÜRÜN!" / 438
76. DÜNYANIN DURDUĞU GÜN / 442
77. AFGAN DAĞLARINA DÖNÜŞ / 446
78. PANDORA'NIN KUTUSU AÇILIRSA NE OLUR? / 454
79. UÇAN SUİKASTÇILARIN ÇAĞI / 460
80. GERENİMO'NUN PEŞİNDE / 464
81. NEPTÜN'ÜN MIZRAĞI / 468
82. ADIM ADIM CEHENNEME / 475
- BİTERKEN... / 481
- FOTOĞRAFLARLA CIA / 483
- KİM KİMDİR? / 515
- KAYNAKÇA / 583

ÖNSÖZ

Gizli servisler, ajanlar, casuslar...

Duyduğumuz ya da okuduğumuzda zihnimize kılımlar çaktıran ve komplo çarklarını döndürmeye başlayan bu üç kavram sadece edebiyattan sinemaya, tarihten popüler kültüre uzanan geniş bir yelpazede ilgi uyandırmakla kalmadı, aynı zamanda bizzat tarihin baş aktörü de oldu. Pers İmparatorluğu'nda, "Kralın gözleri ve kulakları" adı verilen ve imparatorluğun uçsuz bucaksız topraklarında taht için tehdit olabilecek olası tehlikeler için gözlerini dört açan atlı ve yaya ulaklardan bu yana *istihbarat*, yaşam dediğimiz bu gizemli gerçekliğin önemli bir parçası.

Her ne kadar Çinli ünlü bilge Sun Tzu, MÖ 5. yüzyılda "Düşmanını bilen, kendini bilir" diyerek istihbaratın fikir babalığına soyunmuş olsa da gizli gizli bilgi toplama işi, 19. yüzyıla kadar amatörlerce ve el yordamıyla yürüdü. İnsanlığın topyekûn boğaz boğaza geldiği ilk dünya savaşında saha kenarında ufak ufak ısınmaya başlayan istihbaratçılar, İkinci Dünya Savaşı'yla birlikte tam kadro sahaya indi ve onu izleyen Soğuk Savaş'tan itibaren de şampiyonluk için kıyasıya bir mücadeleye giriştiler. Ancak durum böyle olsa ve bu mücadele günümüzde de kıyasıya sürse

de, bu aslında, taraflardan hiçbirinin hiçbir zaman tek başına kupaya ulaşabileceği bir maç değil. Zira dünya durdukça ve tarih, dünyayı güvenlikleri ve çıkarları üzerinden okumayı sürdüren ulus devletler tarafından yazılmaya devam ettikçe; bilgiye, özellikle de dost ya da düşman fark etmez “diğerlerinin ne yaptığına” dair bilgiye duyulan açlık ve onu ne olursa olsun elde etmeye dönük gayretler sürecek. Dolayısıyla, binlerce görünmez aktörün gözlerden uzak performanslar sergilediği gizli servis savaşları da...

Şu an okumakta olduğunuz *Başkanın Gözleri/CIA* adını taşıyan bu kitap, toplamda dört kitaptan oluşan; bir şekilde her birimizin yaşadığı hayatı farkında olsak ya da olmasak da dolaylı ya da doğrudan şekillendiren, kendi çapımızda birer aktörü olduğumuz 20. yüzyıla damgasını vurmuş, 21.'siniyse şekillendirmeye çalışan dört büyük gizli servisi masaya yatıracağım serinin ilk kitabı. Bunu sırasıyla Sovyetler Birliği'nin KGB'si, İngilizlerin MI6'sı ve İsrail'in Mossad'ı izleyecek. Geride bıraktığımız ve yaşamakta olduğumuz çağı şekillendiren olaylarda özellikle belirleyici olanlar bunlar olduğu ve diğer gizli servisler genellikle ve bir şekilde bu dört büyüğün uzantısı olarak faaliyet gösterdiği için, dört büyük aktörle yetineceğim.

Niye gizli servisler?

Hem sade bir okur, hem de yirmi bir yıl boyunca farklı ülkelerde gazetecilik yapmış bir tarih meraklısı olarak istihbarat dünyası, bu dünyanın gizemli kurumları ve en az kurumları kadar sıra dışı aktörleri, sürekli ilgi odağında

oldu. İstihbaratçıların bolca cirit attığı ve bir şekilde manipüle etmek için uğraştığı medya dünyasının bir çalışmanı olarak, çoğu zaman bu aktörlerin dünyanın dört bir yanında tetiklediği gelişmeleri izledim, haberleştirdim ve haklarında bolca yazdım da. Hatta Tarihi Değiştirenler Serisi kapsamında yazdığım *Tarihi Değiştiren Gizli Servisler*, bu merakımın ve mesleki yoğunlaşmanın bir yansıması olarak sizlerle buluştu. O kitapta, yazar olarak kalemimin objektifini toplu bir “aile fotoğrafı” çekmek için söz konusu bu dört gizli servise odaklanıştım. Sonuçta bu servisler, tıpkı bir ailenin fertleri gibi, yaşamak, ayakta kalmak ve anlam bulabilmek için birbirlerine muhtaçtılar. Aile bireyleri arasındaki sevginin yerini almış çıkarları, nefretleri, beklentileri ve eylemleriyle birbirlerini ve görünürdeki karar alıcılar olan siyasetçileri yönlendirmedeki güçleriyle hem birbirlerini hem de tarihi şekillendiriyorlardı. Dolayısıyla tarihin aktörü ve çoğunlukla da figüranı olan biz insanların hayatlarını da. Her ne kadar istihbaratçılık dediğimiz kavram, başlangıçta sadece edilgen bir şekilde “düşmanı bilmek” amacıyla doğmuş olsa da özellikle İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra dört büyük gizli servisin amacı, dünyayı gözlemlemekten hızla onu *değiştirmeye* evrildi. Haliyle değiştirmek aktif eylem gerektirdiği için, gizli servislerin çalışma şekilleri de değişti. Hem de ne değişme! Bu satırları okuduğunuz dakikalarda bile muhtemelen dünyanın farklı bölgelerindeki gözlerden uzak köşelerde gizli servis elemanlarının bir şekilde içerisinde olduğu darbe planları kotarıyor, siyasilere şantaj yapılıyor, gazeteciler ya da bürokratlar devşirilmeye çalışılıyor ya da “daha iyi bir dünyaya giden yolda” engel olarak görünen kişilerin ortadan

kaldırılması için karanlık ve cüretkâr planlar yapılıyor. İşte bugün bir şekilde aşına olduğumuz casus hikâyeleri, birbirinden ilginç isimlere sahip gizli operasyonlar, kahramanlık ve hainlik arasında salınan tarihî aktörler, değişen bu bakış açısının; diğer bir deyişle istihbaratçılığın, bilgi toplamayla her türden karanlık iş arasında gidip geldiği, kendine has bir dünyaya dönüşmesinin sonucu oldu.

Ve zaman içerisinde bir şey daha oldu. Özellikle medya ve edebiyatın da köpürtmesiyle, dünyayı yöneten gerçek güçlerin, “her şeye gücü yeten” gizli servisler olduğu şeklinde bir algı oluştu. Bu algıya göre, hepimiz, gizli servislerin de bir uzantısı olduğu büyük ve gizemli güçlerin, beynini gizli servislerin oluşturduğu bir üst aklın elinde kuklayız. Siyasetçilerin, halkların iradesinin, zaman içinde bin bir çabayla vücut bulmuş ulusal ve uluslararası kurumların, korkuların, çıkarların, insani dürtülerin, şansın, tesadüflerin ve benzeri hiçbir kavramın değeri ya da rolü yok... Peki, gerçekten böyle mi? İşte bu soruya sağlıklı bir cevap verebilmek adına, bu kez objektifimi, aile fotoğrafındaki her bir aktöre tek tek çevireceğim ve elimden geldiğince size işin aslını bu kez daha geniş bir çerçevede göstermeye; gizli servisleri, başarıları ve başarısızlıklarıyla, güçleri ve zaaflarıyla tarihin akışındaki gerçek yerlerine oturtmaya çalışacağım. Bunu yaparken mümkün olduğu kadar en güncel ve doğrulanmış bilgiler ve birinci elden kaynaklar üzerinden ilerleyeceğim. *Abartılı, manipülatif ve komplo kokan kulaktan dolma bilgileri değil, sadece gerçekleri okuyacaksınız.*

İlk durağımız, sanılanın aksine, kendi rızası dışında bir süper güç ve buna bağlı olarak istihbarat devi olmaya zorlanan ABD'nin, yaşadığı bir dizi fiyasko ve biraz da kade-rin zorlamasıyla kurmak zorunda kaldığı CIA olacak. Teş-kilatın, hangi şartlarda niçin kurulduğunu göreceğiz, kurucu aktörlerini tanıyacak ve emekleme aşamasına şahit ola-cağız. Akabinde Soğuk Savaş'la birlikte nasıl hızla serpil-diğini izleyeceğiz, kendisine “insan hakları ve demokrasiyi savunmak ve yaygınlaştırmak” gibi bir misyon biçen ABD adına, Güney Amerika'dan Himalayalar'a, Ortadoğu'dan Uzak Doğu'ya yayılan bir coğrafyada giriştiği kanlı ya da kansız, legal ya da illegal ama hepsi oldukça ilginç ve göz açıcı olan operasyonlarına katılacağız. Kâh kapalı kapı-lar arkasına kulak vereceğiz kâh dağlara çıkacağız ya da yer altına ineceğiz. Yeri gelecek okyanus diplerine dala-cak yeri gelecek uzaya çıkacağız. Kendince dünyayı daha iyi bir yere dönüştürmeye soyunan gizemli karakterlerin büyük hayallerine, fiyaskolarına, hayal kırıklıklarına ve tabii ki zafer çılgınlıklarına tanıklık edeceğiz. Demokrasi ya da ulusal çıkarlar adına halkların iradelerinin nasıl çiğ-nendiğini, liderlerinin nasıl ortadan kaldırılmaya çalışıl-dığını, tarihin akışına nasıl ve hangi gerekçelerle müda-hale edildiğini göreceğiz.

Şimdi gelin, kimin hain kimin kahraman olduğunun, hainlikle kahramanlığın, gerçeklerle yalanların, haklıyla haksızın ve en önemlisi *iyi*'yle *kötü*'nün sürekli ve alınan pozisyona göre değiştiği, bazen ahlakın kötünün, ahlsız-lığınsa iyinin yanında saf tuttuğu, sıklıkla bireylerin top-lumun menfaati için gözden çıkarıldığı, kaygan ve oynak bir zeminde verilen istihbarat savaşlarının bir parçası ola-

Ali Çimen

lım; gizemli, nefes kesici, gerilimli ve kendine has değerleri olan bir dünyanın kapısını açarak casusların gözünden dünyaya ve özellikle de son yüzyılın tarihine bir göz atalım.

Ali Çimen

1 Ocak 2019

İstanbul

PASİFİK'TE ESEN İLAHÎ RÜZGÂR

Japon İmparatorluk Donanması'nın kıdemli pilotlarından *Mitsuo Fuchida*, 1941 yılının 7 Aralık sabahı fazlasıyla gergindi. Kamarasının lombozundan gördüğü uçsuz bucaksız Pasifik Okyanusu, çarşaf gibi ufka yayılıp insanın içinde tarifsiz bir huzur uyandırmasına rağmen, mide-sindeki kasılmayı yatıştıramıyordu. Haksız da sayılmazdı. Tarihin en önemli kırılma noktalarından birine neden olacak bir saldırıya liderlik etmeye hazırlanıyordu.

Kendisi gibi yüzlerce pilotu taşıyan devasa gemi, okyanusu hızlı ve kararlı bir şekilde yarıp hedefine süzülürken, geçmişi zihnindeki sinema perdesine düşmüştü. 1921'de girdiği Hiroşima'daki Deniz Akademisi'nde uçaklara merak salarak donanma pilotu olmuştu. Tarihte uçak gemisi kullanan ilk güç olan ülkesi Japonya'yla gurur duyan bir pilot olarak ilk uçuş tecrübesini Kasumigaura'da yaşamış, 1931'den itibaren uçak gemisi Kaga'da bombardıman pilotu olarak görev yapmaya başlamıştı. İkinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle de soluğu Çin semalarında alacaktı. İmparatorluk ordusu Çin'i işgal ederken, kendisi de demode kalmış Çin uçaklarına karşı gökyüzünde savaş

veriyordu. Her düşürdüğü uçak, aldığı madalyaların sayısını arttırıyor, onu her defasında biraz daha imparatorun şefaatine yaklaşıyordu. 1939'dan itibaren yeni görev yeri, uçak gemisi *Akagi* olmuştu. İki yıl geçmeden de kendisini Donanma Uçak Gemisi Birinci Bölüğü'ndeki hava güçlerinden sorumlu komutan olarak bulmuştu. Pasifik Savaşı'nın başlamasına ramak kalan günlerde tam 3 bin saatlik uçuş tecrübesi olan bir pilot olmuştu ve şimdi bu tecrübeyi kullanacağı en kritik an gelmişti. Brifing anonsunu duyar duymaz düşüncelerinden sıyrıldı ve adeta bir arı kovanını andıran uçak gemisinin dar koridorlarında kayboldu. Komuta edeceği pilotlara son talimatları verecekti.

Fuchida çok geçmeden havadaydı. *Nakajima B5N2 Type 97 Model 3* torpido uçağıyla saldırının ilk dalgasına liderlik edecekti. Oahu Adası'nın batı kıyılarını takiben bir süre uçtuktan sonra batıya, limana döndüler. Saat 07.40'ta Amerikalıların tepki vermediğini fark edince kokpitini açıp, yeşil renkte işaret fişeğini ateşledi. Bu, peşinden gelen 350 uçaklık filoya verdiği, "her şey planlandığı gibi, saldırın!" emriydi. Saat 07.53'te uçağın telsizinden saldırı filosunun amiral gemisi *Akagi*'ye "Tora! Tora! Tora!" sinyali yolladı. Japoncada "torpido saldırısı" anlamına gelen *tot-sugeki raigeki*'nin kısaltması olan bu sinyal, Hawaii yakınındaki Japon saldırı filosuna yollanmıştı ve Amerikalıları gafil avladıkları anlamına geliyordu. İlerleyen saatlerde yüzlerce Japon avcı ve bombardıman uçağı Hawaii adalarından Oahu'nun Pearl (İnci) limanında demirli Amerikan Pasifik donanmasına ölüm yağdırdı. Bu arada, uçağı yara aldığı için hızla irtifa kaybeden Üsteğmen *Fusata Lida*, uçağını, Kaneohe donanma hava üssüne çakmayı dene-

yerek İkinci Dünya Savaşı'nın ilk gayriresmî kamikaze'si olmuştu.¹ Japonların “ilahî rüzgâr” anlamında kamikaze adını verdiği intihar pilotları, savaşın sonuna dek Amerikalılara kan kusturacaktı. Günün sonunda üç bine yakın Amerikan denizcisi ölmüş, onlarca gemi batmış, Amerikalılar neye uğradıklarını şaşırmışlardı. 11 Eylül saldırılarına kadar tarihlerinin en büyüğü olarak kalacak istihbarat zaafı sonucu, burunlarının dibine kadar sızan düşmanı fark edememişlerdi. Ertesi gün ABD, Japonya'da savaş ilan ederek İkinci Dünya Savaşı'na girdi.

Amerikalılar bir yandan Pasifik'te Japonlarla, sonrasında da Afrika ve Avrupa'da Almanlarla savaşıyorlardı, diğer yandan da Hawaii'de nasıl gafil avlandıklarını tartışmaya başlamışlardı. Bu tartışmalar neredeyse beş yıl sürecek ve sonuçta istihbarat eksikliğinden, analiz eksikliğine, askerî ataletten bürokratik ihmale varıncaya kadar birçok suçlu bulunacaktı. Ancak bu sonuçlara ulaşılmamasına henüz zaman vardı ve savaşın o hararetli günlerinde ortada net bir algı vardı: Ne olursa olsun bir şeyler ters gitmişti ve ortada istihbaratla ilgili bir sorun vardı. Aktif olarak savaşa girmişlerdi ve bu işe daha fazla göz yumamazlardı. Başkan Franklin D. Roosevelt, “Bana adam akıllı bir teşkilat kurun!” dedi...

Sanılanın aksine ABD, sivil istihbarat teşkilatının önemini fark etmekte bir hayli geç kalmıştı. Gerçekten de 1942'ye kadar ülkede bugünkü muadillerine benzer bir istihbarat teşkilatı yoktu. İstihbarat, biraz da dağınık bir şekilde, 1882'de, düşman donanmaları hakkında bilgi

1 Michael Slackman, *Target: Pearl Harbor*, University of Hawaii Press, 1991, s. 145.

toplaması için kurulan *Deniz İstihbarat Teşkilatı* (Office of Naval Intelligence, ONI), geçmişi 1885'e uzanan *Ordu İstihbaratı* (Military Intelligence) ve daha ziyade Amerika içindeki düşman faaliyetlerine yoğunlaşan ve kısaca FBI olarak bilinen *Federal Soruşturma Bürosu* (The Federal Bureau of Investigation) tarafından toplanıyordu ancak bunlar arasında pek eş güdüm olduğu söylenemezdi. Her kafadan bir ses çıkıyordu ve hatta aralarında örtülü bir rekabet bile vardı. Ya topladıkları bilgileri birbirleriyle paylaşmıyorlar ya da gerektiği ölçüde siyasi makamlara aktarmıyorlardı. Genel olarak bahanelerini, “ellerindeki istihbaratı tehlikeye atmamak” şeklinde özetliyorlardı ki, işte bu yaklaşım, Hawaii'deki faciaya yol açmış, Roosevelt'i, yaklaşan Japon saldırısı konusunda uyarmakta geç kalmışlardı.

Sonuç olarak Başkan Roosevelt, artık savaşta olan bir ülkenin başkanı olarak daha fazla felaketle karşılaşmak niyetinde değildi. 1942 yılı Haziran ayında Amerikan dış istihbarat faaliyetlerini bir çatı altında toplamayı hedefleyen *Stratejik Hizmetler Ofisi* (Office of Strategic Services, OSS) bu anlayışın sonucunda doğdu.

Roosevelt, OSS'nin başına, bürokraside “Vahşi Bill” olarak bilinen *William J. Donovan*'ı uygun görmüştü. Zaten teşkilatın kurulması için baskı yapanların başında Vahşi Bill geliyordu. Roosevelt'in “Günde sadece beş tanesi iyi olan yüz yeni fikirle ortaya çıkan bir adam” olarak tanımladığı Bill, yine başkana göre, birçok insanın ömrü boyunca toplamda beş tane iyi fikir üretmediği bir dünyada eşsiz bir hazineydi. Donovan, yarasaları kullanarak Japonya'ya

yangın bombaları atılması gibi uçuk fikirlere sahip olsa da uzun vadede fark yaratan bir isim olacaktı.²

Savaş boyunca OSS, Amerikan savaş seferberliğinin en parlak örneği oldu. 13 bine yakın iyi yetişmiş elemanı, Amerikan askerlerinin çarpıştığı her coğrafyada gizli operasyonlar, sabotajlar ve suikastlar gerçekleştirip, askerî, siyasi ve ekonomik istihbarat topluyordu. OSS ajanları, Berlin’de dâhil olmak üzere Nazi işgali altındaki Avrupa’da karşı propaganda ve dezenformasyon çalışmaları yapıyor, Norveç’ten Fransa’ya Nazi karşıtı direniş hareketlerini koordine ediyor, Washington’daki siyasi karar alıcıları kritik kararlar arifesinde yolladıkları istihbaratla besliyorlardı.

Sadece Normandiya Çıkarması öncesinde Fransa’da faaliyetlerde olan OSS ajanlarının sayısı 500’ü geçmişti.³ Merkezdeki OSS uzmanları, sahadaki ajanların yolladığı bilgilere dayanarak Alman savaş sanayinin kapasitesinin analiz edilmesinden Nazi lideri Hitler’in psikolojik profilinin çıkarılmasına varıncaya kadar onlarca alanda çalışıyordu. OSS’nin istihdam ettiği ünlü psikolog *Walter Langer*, bir yıl öncesinden, Hitler için “kendisini Almanya’nın kurtarıcısı olarak gördüğü için asla yenilgiyi kabul etmeyecek ve fakat kaçmayarak intihar edecek” şeklinde isabetli bir teşhiste bulunmuştu.⁴

2 Tom Moon, *This Grim and Savage Game: OSS and the Beginning of U.S. Covert Operations in World War II*, Burning Gate Press, 1991, s. 100.

3 *Spy Agencies, Intelligence Operations, and the People Behind Them*, Britannica Educational Publishing, 2013, s. 18.

4 P. Weindling, *Nazi Medicine and the Nuremberg Trials: From Medical War-crimes to Informed Consent*, Springer, 2004, s. 129.

Donovan, daha savaş bitmeden savaş sonrasında istihbarat teşkilatını planlamaya başlamıştı. Aklında, OSS'nin zirvesinde, FBI başta olmak üzere diğer tüm istihbarat birimlerininse onun çatısı altında olduğu süper bir istihbarat yapılanması vardı. Roosevelt, fikri sevmişti. Zaten istihbaratla ilgili her şeyi seviyordu. Ancak İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden bir ay kadar önce ölmesiyle, şartlar değişecekti. Donovan, en büyük destekçisini kaybetmişti.

Savaş bittiğinde OSS'in prestiji zirvedeydi. Donovan, yeni Başkan *Harry S. Truman*'ı da planına ikna edebileceğini düşünüyordu ancak diğer istihbarat birimlerinin bu plana şiddetli itirazı vardı. Özellikle de OSS'in kanatları altına girmeye hiç mi hiç niyeti olmayan FBI Başkanı *J. Edgar Hoover*. 1924'te FBI'nin öncüsü konumundaki *Soruşturma Bürosu*'nun (Bureau of Investigation) başına gelmiş, 1937'ye FBI'nin kurucu başkanı olmuş olan Hoover, Amerikan kolluk kuvvetlerinin en kudretli adamıydı ve hiçbir şekilde özerkliğini kaybetmek istemiyordu. ABD sınırları içindeki federal soruşturmalardan ve karşı casusluk faaliyetlerinden sorumlu olan FBI, onun kalesiydi ve kalesini bir başka güçlü ismin kumandasına bırakmaya hevesi yoktu. FBI ile OSS ve sonrasında onun halefi CIA arasındaki bu çekişme hiç bitmeyecekti.

Hoover ve onun gibi güvenlik bürokrasinin diğer güçlü isimleri, Başkan Truman'ı bir şekilde, istenilen yetkiler ve imkânlar verilirse OSS'nin savaştan sonra bir tür "Amerikan Gestapo"su olacağına ikna etti. Nazilerin korkulan gizli polis gücü *Gestapo*'nun ne menem bir şey olduğunu iyi bilen Truman, Amerikan demokrasisini korumak adına, savaşın sonunda OSS'yi lağvetti. Gizli servis, Stratejik Hiz-

Başkanın Gözleri - CIA

metler Birimi (Strategic Services Unit, SSU) adıyla, küçük bir birim olarak Savaş Bakanlığı bünyesinde hapsedildi. Kısacası, koca Amerika Birleşik Devletleri'nin artık bir istihbarat teşkilatı yoktu...

HAVA KURŞUN GİBİ AĞIR

Almanya ile olan savaş bitmişti bitmesine ama havada hâlâ elle tutulur bir gerginlik vardı. Zira herkesin aklının bir köşesinde, çok uzun süredir içten içe büyüyen bir hesaplaşma arayışının yarattığı kaygı vardı ve bu kaygı, ideolojik bir gerilimden besleniyordu. Gerilimin çıkış noktasıysa 1917’de Rusya’da gerçekleşen ve Sovyetler Birliği’nin kurulmasıyla sonuçlanan komünist devrimle başlamıştı. O günden beri Ruslar, “devrimi dünyaya yayacağız”, Amerikalılarsa “yaydırmayız” diyordu. “Kapitalist” ABD liderliğindeki Batı bloğunun, Hitler Almanyası’nı mağlup etmek için “komünist” Sovyetlerle iş birliği yapması üzerine, taraflar arasındaki ideolojik farklılıktan kaynaklanan gerilim, İkinci Dünya Savaşı boyunca rafa kaldırılmıştı. “Faşizm” gibi daha büyük bir tehdit varken, düşmanlık etmenin sırası değildi. Ancak her hâlükârda Rusların komünizmi, Amerikalılarınsa kapitalizmi, dünyayı cenete çevirecek reçete olarak gördükleri sır değildi. İlişkiler, zaten daha savaş bitmeden, Stalin’in komünizmi Doğu Avrupa, Fransa ve İtalya’ya yayma düşüncesinin sırtması-

nın ardından, Şubat 1945'teki Yalta Konferansı'nda gerilir gibi olmuştu.

Sonuç olarak *Nazizm* canavarını yok etmekte başrol oynayan ABD ve Sovyetler Birliği, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından süper güçler olarak dünya siyaset sahnesinde arzı endam etmişti. Amerika, atom bombasıyla bir tık daha önde olsa da Sovyetler de asker sayısı ve savaşın kazanılmasındaki büyük rolüyle, ortaklığı zorluyordu. Almanya, savaşın galipleri olan ABD, Sovyetler Birliği, İngiltere ve Fransa tarafından işgal edilmişti. Fransızlar ülkenin kuzeyini, İngilizler batısını, Amerikalılar güneyini ve Ruslarsa başkent Berlin'in de bulunduğu doğusunu yönetiyordu.

Çok geçmeden savaşın yaralarını sarıp yeni bir dünya düzeni kurmak için çalışmalar başladı. Öncelikli mesele Almanya'nın demokratik ve bağımsız bir ülke olarak ayağa kaldırılmasıydı. *Ancak o da ne?* Ruslar, Almanya'nın doğusundaki askerlerini çekme konusunda pek de istekli değildi. Dahası, aynı şey, Nazilerden kurtardıkları Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri için de geçerliydi. Daha savaş bitmeden önce, 1944'te Arnavutluk'ta komünist bir rejim kurulmasına ön ayak olan Rusların bu hevesinden şüphelenen İngilizlerin siyaset kurdu Başbakanı Winston Churchill, "Kimse hayal görmesin. Yunanistan hariç Balkanların tümü Bolşeviklerin (komünistlerin) etkisine girecek ve bunun engellemek için yapabileceğim bir şey yok. Keza Polonya için de yapabileceğim bir şey yok."⁵ diyerek yaklaşan fırtınanın fotoğrafını çekmişti. Haklıydı. Polonya, toprakları üzerinde daha savaşın dumanı tüterken, Sovyetler Birli-

5 Tony Judt, *Postwar: A History of Europe Since 1945*, Random House, 2011, s. 100.